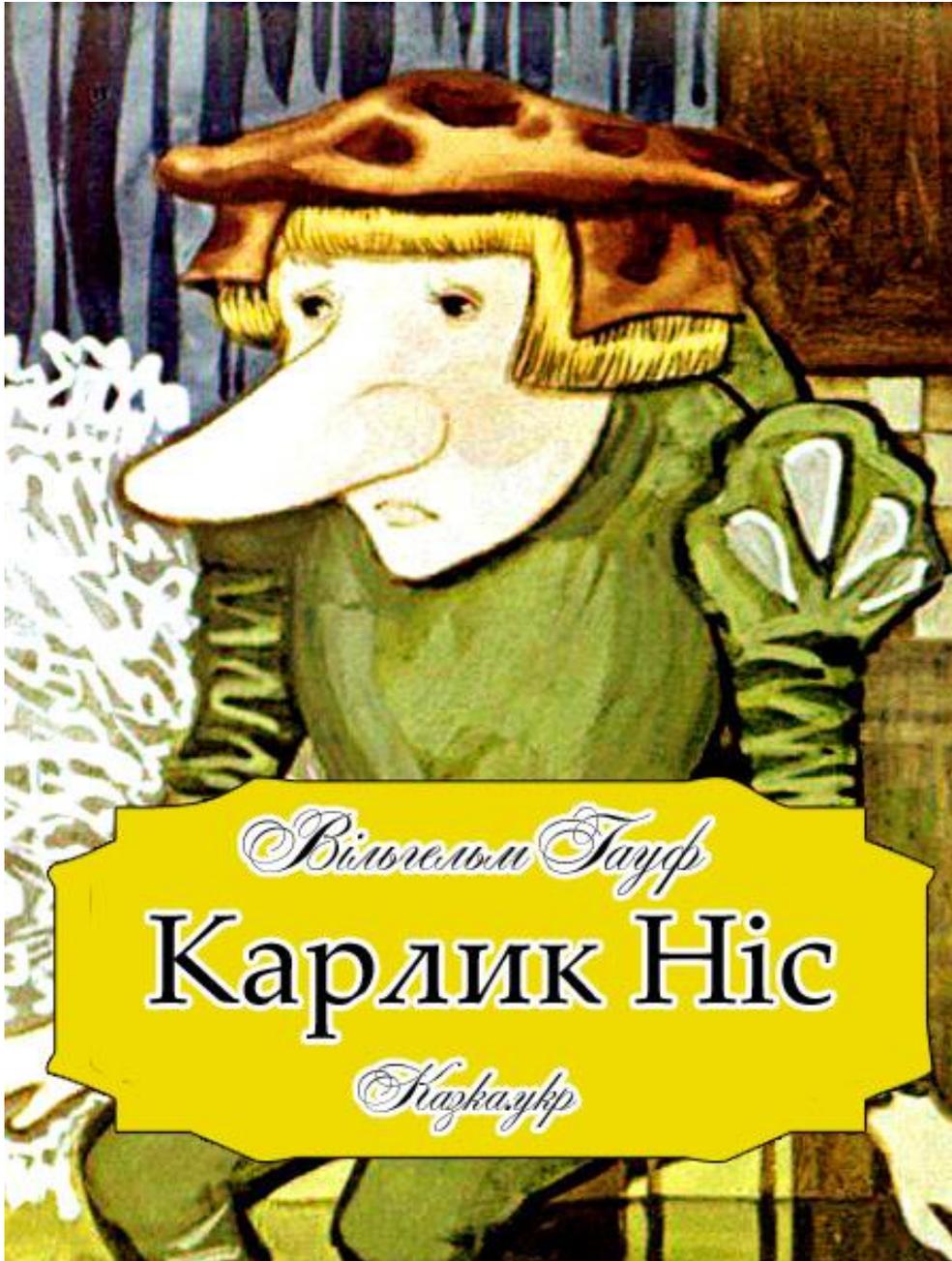

Казка.укр - дитячі книги з малюнками
українською мовою онлайн

В.Гауф

Карлик Ніс

Переклад з німецької – Євген Попович

Сайт: Казка.укр – Дитячі книги з малюнками українською мовою

Ілюстрації – О.Харькова, Ю.Харьков

В одному великому місті Німеччини жив колись, у давноминулі літа, один швець. Мав він собі жінку, і жилося їм, як доведеться – коли добре, а коли й скрутно. Вранці швець ішов до своєї майстереньки – невеличкої халабуди на розі вулиці – і цілий день латав старі чоботи та черевики, а як хто замовляв, то робив залюбки й нові. Але тоді йому треба було йти спочатку десь купувати шкіру, бо при його злиднях ніяких запасів він не мав.

Жінка торгувала всякою городиною та садовою, яку вирощувала сама в невеличкому садку. Люди залюбки в неї купували, бо вдягалася вона чисто й чепурненько, до того ж уміла так викласти й показати свій товар, що кожному, бувало, заманеться взяти.

І був у них славний хлопчина: і з обличчя гарний, і станом стрункий, і на свої дванадцять років чималенький. Він завжди супроводив матір на базар і сидів біля неї, а коли хто з покупців брав багато овочів зразу, хлопець охоче допомагав тому донести покупки додому. І рідко траплялося, щоб він повернувся назад із порожніми руками.

Одного дня сиділа отак шевцева жінка на базарі, а перед нею стояли кошики й корзини з капустою, морквою та всякою іншою городиною. Малий Як об – так звали хлопця – сидів тут-таки, біля матері, і дзвінким голосом закликав покупців. Аж ось іде базаром якась стара баба в обшарпаній одежі, з маленьким гострим обличчям, геть побриженим глибокими зморшками. Очі в баби червоні, запливають слізьми, а ніс так закарлючився, що на підборіддя звисає. Шкутильгає стара, на костур спирається: так і здається, що ось-ось поточиться і вріжеться закарлюченим носом просто в землю. Шевцева жінка пильно дивилася на бабу. Ось уже шістнадцять років торгує вона щодня на базарі, а ніколи не бачила тут цієї старої відьми. Жінка аж похоліла з переляку, коли баба підійшла й спинилася біля її кошиків.

– То це ти Ганна, що торгує городиною? – спитала стара бридким верескливим голосом.

– Так, це я, – відповіла жінка. – Чи не візьмете, може, чого?

– Та ось хочу глянути, хочу побачити! Подивлюся на зіллячко, на ботвиннячко: а чи є у тебе те, що мені треба? – промовляла стара, нахилившись над кошиком і встромляючи туди брудні, мов ганчірки, гидкі руки. Вона перерила геть-чисто всю городину, що так гарненько була розкладена, витягала довгими, як веретена,

кощавими пучками то те, то інше, обнюхуючи кожне величезним носом.

Ганна тільки зітхала, дивлячись, як пораяється стара відьма коло її городини, але сказати нічого не наважувалась, бо кожний покупець має право розглядати товар, до того ж її брав якийсь дивний жах перед цією бабою. А тим часом стара, переривши знизу доверху весь кошик, бурмотіла собі під ніс: «Хтозна-яке зілля, нічого такого, чого мені треба... П'ятдесят років тому було багато краще... Казнащо, якийсь бур'ян!»

Малому Якобу набридло це бурмотіння.

– Слухай, – озвався він неприязно, – чи в тебе, бабо, є сором: спочатку ти залізла в кошик гидкими чорними пальцями, перевернула там усе догори ногами, потім зашмарувала всю городину довгим носом, так що тепер її ніхто, кому довелось те бачити, не схоче купувати, а тепер ще й лаєш наш товар. Та чи ти знаєш, що у нас бере городину сам герцогський кухар?

Стара скоса глянула на хлопчика, недобре посміхнулась і промовила глузливо:

– Он як, синочку! Тобі не до вподоби мій ніс, мій гарний, довгий ніс? Ну що ж, буде і в тебе такий, що сягатиме з середини лица аж до самого підборіддя.

Сказавши це, вона знову повернулась до корзини, де лежала капуста, вибрала найкращу білу головку, взяла її в руки й так стиснула, що та аж зарипіла, а тоді зневажливо кинула назад у корзину, промовивши і цього разу: «Казна-що, нікчемна капуста!»

– Та не труси так на всі боки головою! – перелякано скрикнув хлопчик. – У тебе ж шия, мов капустаний корінець, – ось-ось переломиться, і твоя голова впаде в корзину. Хто тоді купуватиме у нас?

– Тобі не подобаються тонкі шиї? – знов пробурмотіла стара, гидко сміючись. – Гаразд, у тебе зовсім ніякої не буде, а голова стримітиме просто на плечах і вже не зірветься з маленького тіла!

– Не кажіть хлопцеві дурниць! – не втерпіла Ганна, якій уже також набридло це довге перебирання, розглядання та нюхання городини. – Як хочете щось купувати, то беріть швидше, бо ж за вами ніхто інший не доступиться до мене.

– Ну що ж, це ти правду кажеш, – промовила стара, злісно зиркнувши на неї. – Гарзд, я візьму в тебе оці шість головок. Тільки ж ти бачиш, що я мушу спиратися на костур і сама не подужаю нічого нести, то вже загадай своєму хлопцеві, нехай занесе капусту додому, а я за те йому щось заплачу.

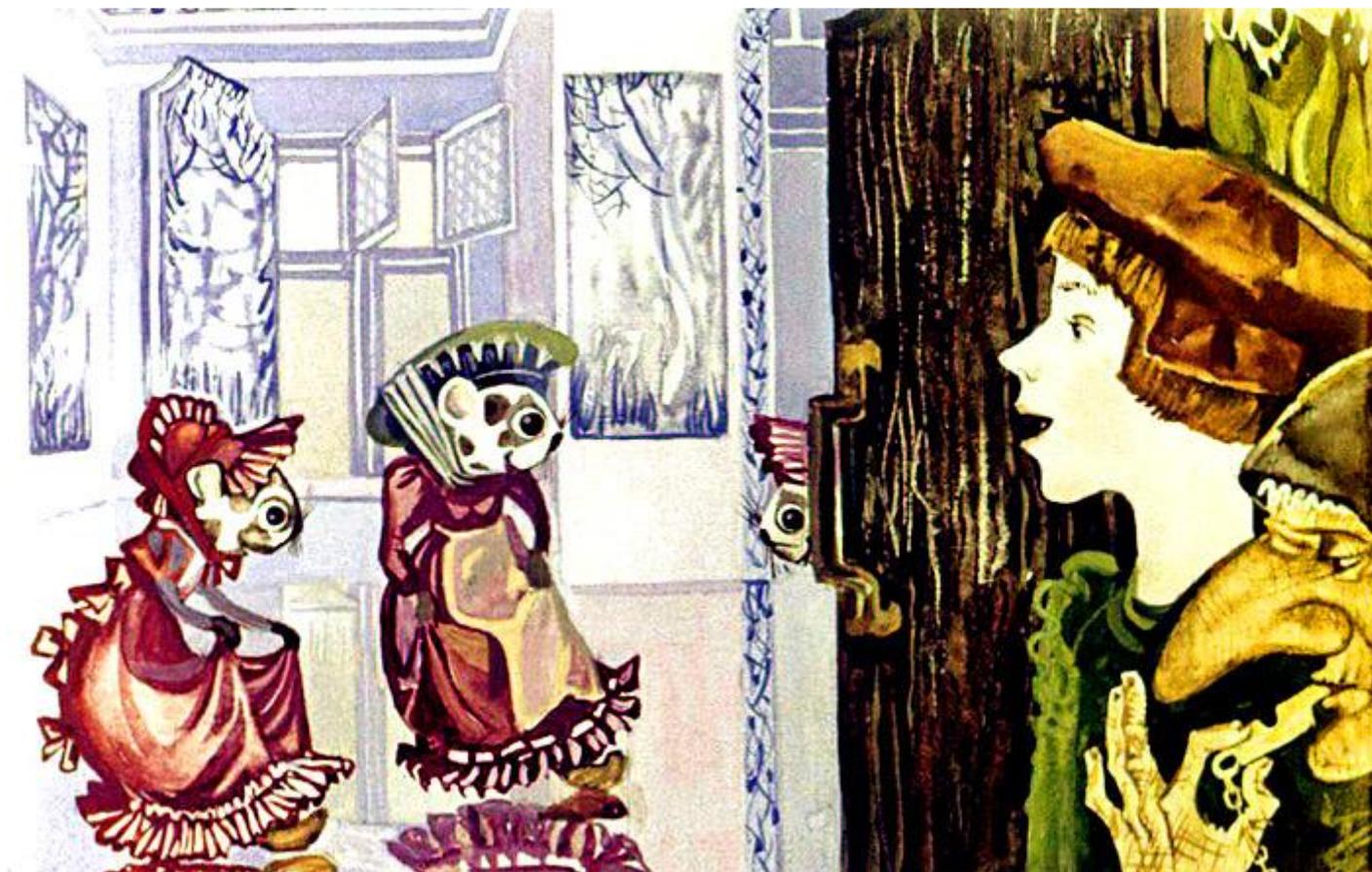
Якоб не хотів іти, бо йому було страшно цієї гидкої баби. Однак мати звеліла слухатись, бо вважала за гріх, щоб стара немічна бабуся сама несла цей тягар. – Мало не плачучи, хлопець послухався матері, поклав у кошик капусту й пішов услід за старою.

Майже цілу годину шкутильгала стара до краю міста. Нарешті вона спинилася перед маленькою, похилою хатиною, витягла з кишені старого іржавого ключа, встромила його в невеличку шпарку в дверях, і вони самі розчинилися з гучним рипом.

Та як здивувався Якоб, коли зайшов усередину тієї халупки! Там було пишно прибрано: стеля й стіни з мармуру, меблі чорного дерева з розмаїтими візерунками з золота й коштовного каміння, підлога з чистого скла і така слизька, що хлопчик кілька разів підсковзнувся і впав. Стара витягла з кишені срібний свисток і якось особливо в нього засвистіла – по всьому помешканню аж луна покотилася. Зараз же прибігли до неї дві морські свинки. Якобові було дуже дивно бачити їх на задніх лапках, у горіхових шкаралупках замість черевиків, у людській одежі і навіть у капелюшках, зроблених за останньою модою.

– Де ви поділи мої черевики, сякі-такі ледаща? – гукнула стара й замахнулася на них костюром. – Чи довго я ще тут стоятиму?

Свинки кинулися по східцях угору й повернулися з двома кокосовими шкаралупками, підбитими всередині м'якою шкірою. Вони швидко й спритно взули стару в ті черевики, і її шкутильгання мов рукою зняло. Вона шпурнула геть костюр і неймовірно швидко заметушилась по скляній підлозі, не відпускаючи руки хлопця і тягаючи його за собою.

Нарешті стара зупинилася в заставленій різним посудом кімнаті, що скидалася на кухню, хоча столи з червоного дерева й дивани,

заслані дорогими килимами, більше були б до речі десь у салоні чи вітальні.

– Сідай, – приязно промовила стара, підштовхуючи хлопчика в куток дивана й загороджуючи спереду столом, щоб він не виліз звідти. – Сідай та відпочинь! Ти добру ношу ніс сьогодні, бо людські голови не такі вже й легкі, ой не легкі!..

– Ви, бабусю, кажете щось чудне, – озвався Якоб. – Хоч я і справді стомився, але ж ніс я капусту, яку ви купили в моєї матері.

– Е ні, це ти помиляєшся, – засміялася стара, відкриваючи корзину й витягаючи звідти за волосся людську голову.

Хлопцеві з переляку аж млосно стало; він не міг збагнути, як це так сталося, і зразу ж подумав про матір: «Якщо хто-небудь довідається про ці людські голови, то, безперечно, звинуватять у тому мою матусю».

– А зараз я тобі щось дам за те, що ти був слухняною дитиною, – бурмотіла стара. – Потерпи трошки, я тобі зварю такої юшечки, що ти її згадуватимеш до смерті!

Вона знову свиснула. Спочатку прибігло багато морських свинок, одягнutih в людську одужу, в кухарських фартушках, з ополониками коло пояса і з великими ножами. За ними стрибала ціла купа білочок в турецьких штанях, з оксамитовими шапочками на головах. Ці, мабуть, були кухарчатами, бо весь час жваво метушилися, кидаючись то до стін по сковорідки та каструлі, то в льох по масло і яйця, то в комору по приправи й борошно, – і все те тягли до плити. Там разом з ними поралась і стара, сновигаючи туди-сюди в своїх кокосових черевиках, і хлопчик бачив, що вона таки справді хоче зварити для нього смачну юшку. На плиті щось булькотіло, сповнюючи запашним духом усю кімнату, а баба раз у раз зазірала в горщик, стромляючи туди довгого носа.

Нарешті юшка була готова. Тоді стара швиденько зняла горщик з вогню, висипала юшку в срібну тарілку і поставила перед Якобом.

– Ось, синочку, на! – сказала вона йому, – попоїж-но моєї юшечки, то й придбаєш усе те, що тобі в мене сподобалось. А ще зробишся таким мастаком-кухарем, що хоч куди, бо однаково чимсь та треба бути. Тільки от зіллячка такого ти ніколи не знайдеш, адже не було його в кошику твоєї матері...

Якоб не розумів, про що говорить стара, але юшка йому дуже сподобалась – навіть мати ніколи не варила такої смачної. Від юшки йшов приємний дух трави і корінців, а на смак вона була водночас і солодка, і в міру кисленька, і дуже навариста.

Поки хлопчик доїдав смачну юшку, морські свинки так накалили якимсь курінням, що по кімнаті попливли цілі хмари густого сизого диму. Вони густішали, спускались додолу й огортали Якоба так, що він, бідолаха, зовсім очманів. Він зовсім забув про те, що йому треба повернутися до матері, і незабаром міцно заснув на дивані в старій баби.

Дивні речі приверзлись Якобу вві сні. Йому здавалося, що стара зняла з нього всю одягу і вдягла в біляче хутро. Він міг стрибати й лазити по деревах, як справжня білка, тоді познайомився з усіма іншими бабиними білками та морськими свинками – що то за славний і чемний народ був! – і разом з ними прислужував старій. Попервах він тільки чистив черевики, тобто ті кокосові шкаралупки, які стара носила на ногах, – він мастив їх олією і тер, аж поки заблищать. Якоб швидко при звичаївся до цієї роботи, бо вдома не раз чистив полагоджені батьком чоботи й черевики.

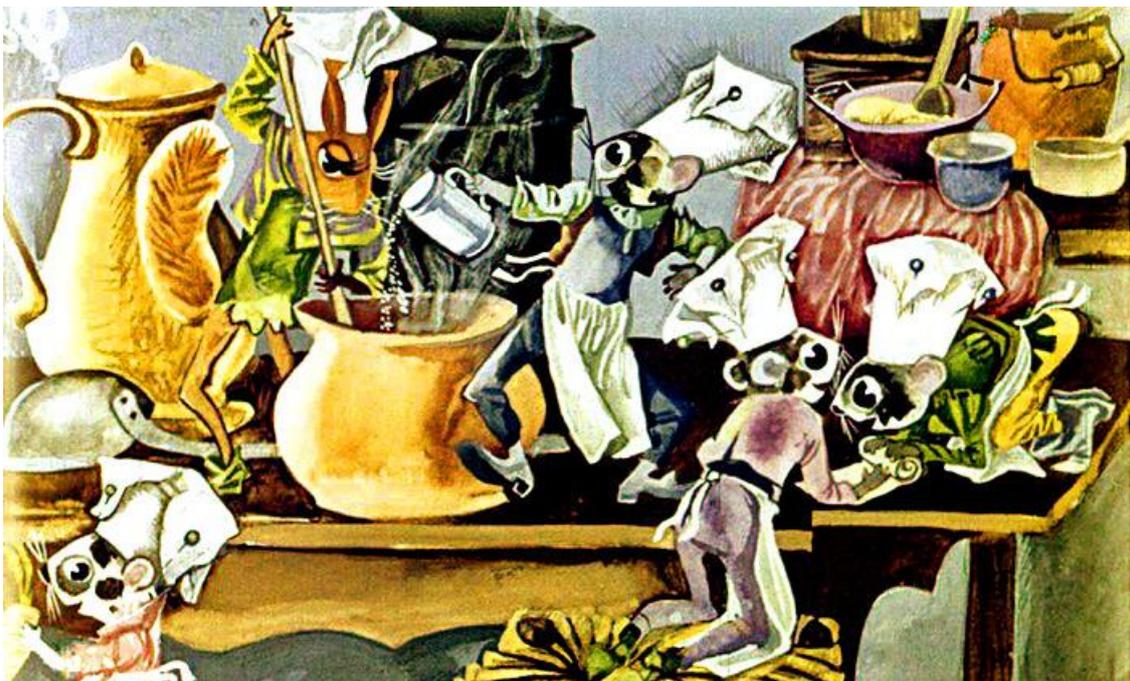
Не минуло й року, – так йому далі снилось, – як стара приставила його до іншого делікатного діла: разом з іншими білочками він ловив порошинки, що грали в сонячному промінні, потім, назбиравши доволі, пересівав їх через надзвичайно тонке й густе сито: стара вже зовсім не мала зубів, і їй пекли книші з ніжних сонячних порошинок.

Ще через рік він уже служив при старій водоносом, бо та не пила звичайної води, і білочки, а з ними і Якоб, мушили збирати в горіхові шкаралупки росу з троянд. Стара пила багато, і водоноси мали неабиякий клопіт, щоб їй догодити.

Минув ще рік – і Якоба поставили доглядати за підлогами. Підлоги в домі були скляні, і їх щодня доводилося натирати щітками й суконками. І тільки на четвертий рік його допустили на кухню. Це вже була почесна служба, до якої приставляли тільки після довголітнього випробування. Тут Якоб пройшов науку від кухарчука аж до першого паштетного майстра, і такий з нього мастак вийшов, що вмів він і спекти, і зварити будь-яку страву, аж сам собі дивувався.

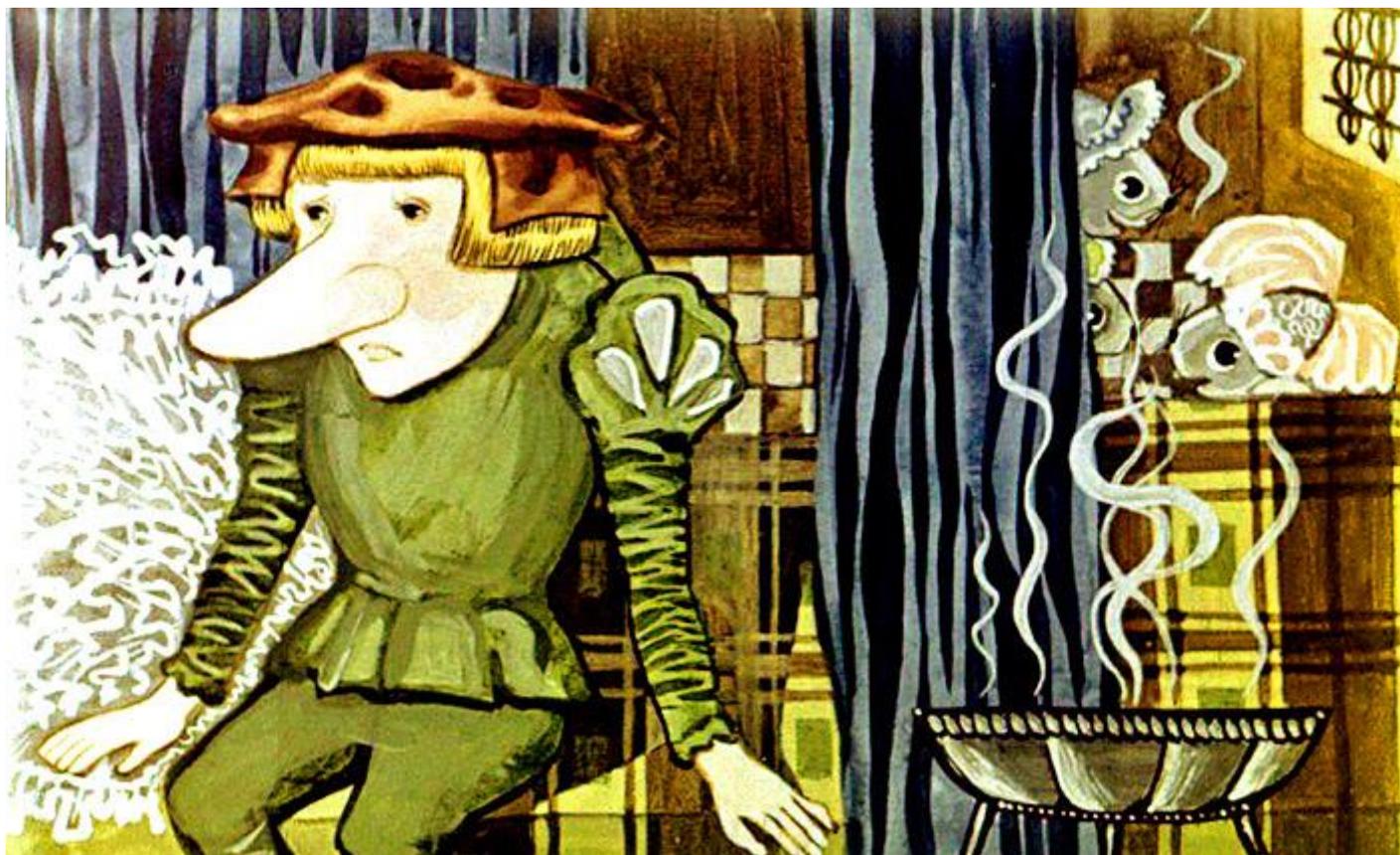
Так минуло цілих сім літ його служби у старої. І от одного дня вона звеліла йому обпатрати курча, начинити всякими травами й

корінням і добре засмажити, а сама зняла свої кокосові черевики, взяла в руки кошик та костур і кудись пішла. Як об зробив усе як належить: скрутив курчаті голову, ошпарив його окропом, обскуб пір'я і випустив тельбухи. Тоді почав збирати трави й коріння для начинки. Зайшовши до комори, він побачив, що в куточку стоїть шафа, якої він раніше ніколи не помічав. Дверцята шафи були причинені нещільно, і йому закортіло подивитися, що-то там є. Він зазирнув усередину і побачив багато кошчків, з яких ішов міцний запашний дух. Як об відкрив одного кошчика і знайшов там якусь дивовижну травичку: стеблинка й лист були блакитно-зелені, а зверху вирізнялася маленька ясно-жовта квіточка.

Він понюхав квіточку і впізнав запах, що йшов колись від тієї юшки, якою почастувала його стара. І такий міцний був той дух, що Як об почав чхати – раз, удруге, все дужче й дужче – і, зрештою, чхаючи, прокинувся.

Він лежав на дивані старої і здивовано озирався на всі боки. «І привидиться ж таке! – промовив він сам до себе. – Та я ладен присягнутися, що сім років був нікчемною білкою, товаришував з морськими свинками та іншими звірятами і вивчився на доброго кухаря. Ну й посміється ж моя матуся, коли я їй про все розкажу! А чи не буде вона гримати, що я заснув у чужій хаті замість допомагати їй на базарі?»

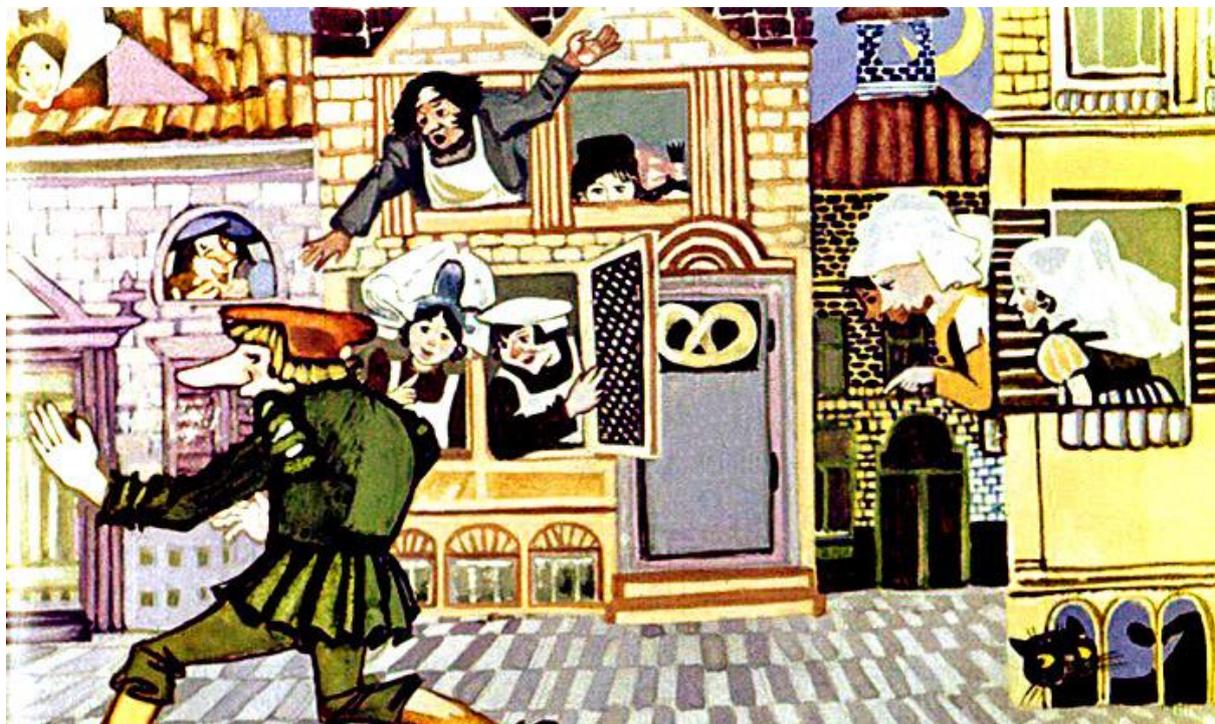

З цією думкою Якоб схопився, щоб іти додому; все його тіло від сну затерпло, особливо шия і він не міг до пуття поворухнути головою. Він сам сміявся з себе, що так очманів: аж чіплявся носом то за шафу, то за стіну й одвірки. Білочки та морські свинки скиглячи крутились у Якоба під ногами, наче їм хотілося піти з ним разом. Уже з порога він погукав їх за собою, бо це були славні звірятка, та вони швидко повернули назад у кімнати, ковзаючи на своїх горіхових шкаралупках, і тільки чути було, як вони тужливо скиглять.

Частина міста, куди завела його стара, була далеченько від базару, і Якобу довелося довго йти вузькими безлюдними вулицями. Та тільки-но він вийшов на гомінкі центральні вулиці, як потрапив у щільний натовп перехожих. Певно, десь поблизу показували карлика, бо звідусіль чути було вигуки: «Гей, подивіться, люди добрі, який онде гидкий карлик! І звідки він узявся? Який у нього довжелезний ніс, а голова просто з плечима зрослась! А руки які чорні й гидкі, мов головешки». Іншим разом Якоб і сам залюбки побіг би з усіма подивитись на карлика, але йому треба було поспішати до матері.

Коли він прийшов на базар, мати все ще сиділа там, і в неї в кошиках було ще чимало городини. «Отже, я не так уже й довго спав», – подумав Якоб. Однак іще здаля він побачив, що мати чомусь дуже смутна. Вона вже не закликала покупців, що

проходили мимо, а сиділа, похнюпивши голову, і була, як йому здалося, коли він підійшов ближче, незвичайно бліда. Як об стояв осторонь, не знаючи, що робити. Нарешті він зважився, тихесенько підійшов до матері ззаду і, поклавши їй на плече руку, промовив:

– Матусю, що з тобою? Ти на мене гніваєшся?

Жінка обернулася до нього і зараз же відсахнулася, скрикнувши не своїм голосом:

– Чого тобі треба від мене, гидкий карлику? Іди геть, відчепись од мене! Я не люблю дурних витівок!

– Та що ж це таке, мамо? – перелякано спитав Якоб. – Що з тобою скоїлося, чому ти проганяєш від себе свого сина?

– Я тобі вже сказала, – відповіла Ганна, спалахнувши гнівом, – іди геть! За свої дурні вигадки ти у мене нічого не заробиш, поганий виродку!

«Мабуть, Бог відібрав у неї розум! – із жахом подумав хлопчина. – Що ж мені робити, як довести її додому?»

– Матусю, люба! Подивись на мене добре: невже ти не впізнаєш свого сина, свого Якоба?

– Ну, це вже занадто! – вигукнула Ганна і повернулася до сусідки. – Ви тільки подивіться на цього бридкого карлика: став над душею, повідлякував усіх покупців і ще має нахабство глузувати з мого нещастя. Я твій син, каже, Якоб... От безсоромна потвора!

Тоді Ганнині сусідки позіскакували з місць і почали лаяти Якоба так, як тільки вміли, – а вже хто-хто, а перекупки, як відомо, лаятись уміють! Та як він сміє, сякий-такий, глумитися з бідолашної жінки! Всі ж бо знають, що вже сім літ, як у неї вкрали гарного, мов намальованого, хлопця. А коли він, гидкий карлик, зараз же не відчепиться від неї, то вони гуртом так намнуть йому боки, аж кістки тріщатимуть.

Горопаха Якоб нічого не розумів. Адже сьогодні вранці він, як звичайно, прийшов з матір'ю на базар, допоміг їй розкласти городину, тоді ходив із старою бабою до її хати, там попоїв трохи юшки, а опісля трошечки подрімав – і ось він знову тут. Чому ж і мати, і всі перекупки говорять про якісь-то сім років? І всі чомусь звуть його гидким карликом! Що ж таке з ним сталося?

Побачивши, що мати аж ніяк не хоче його впізнавати, Якоб мало не заплакав і, вкрай засмучений, пішов до майстереньки свого батька. «Подивимося, що скаже він, – думав хлопець. – Невже й він не впізнає мене?»

Прийшовши до халабуди шевця, він став у дверях і зазирнув усередину. Майстер так поринув у роботу, що не помітив хлопця. Коли ж він ненароком глянув на двері, то впустив додолу все – черевики, дратву, шило – і злякано вигукнув:

– Свят, свят! Що воно таке?..

– Добрий день, пане майстре, – привітався до нього хлопець і ввійшов у майстерню. – Як ваші справи?

– Погані, зовсім погані, пане карлику! – відповів той, і Якоб на свій превеликий подив побачив, що батько його зовсім не впізнає. – Роблю один, а літа мої вже немолоді. Треба б мені підмайстерка, так грошей нема.

– А хіба у вас немає синочка, щоб потроху допомагав вам? – розпитував далі хлопець.

– Був колись... Якобом його звали... Тепер був би вже парубком років під двадцять, справжнім помічником мені, ото було б життя!

– А де ж він тепер, ваш син? – спитав Якоб тремтячим голосом.

– Бог його святий знає, – сказав швець. – Уже сім років... а так, сім років минуло відтоді, як його вкрали у нас на базарі.

– Сім років! – скрикнув Якоб із жахом.

– Так, так, пане карлику, вже сім років. А наче зараз пригадую, як повернулась моя дружина з базару – плаче, голосить, що хлопець цілісінький день не вертається. Вона вже всюди оббігала, його шукаючи, і ніде не знайшла. Я ще раніше не раз і казав, і думав, що так воно станеться. Якоб був дуже вродливим хлопчиком – це кожен скаже, – дружина пишалася й раділа, коли люди його хвалили, і

частенько посилала його з городиною до панів додому. Правда, воно було й непогано, бо його завжди щедро наділяли. Та я не раз казав: стережися, жінко, місто велике, людей лихих скільки хочеш тут живе! Пильнуй, кажу, мені хлопця! Так на моє і вийшло... Приходить якимось на базар одворотна баба, перебирає всю городину й садовину і зрештою купує стільки, скільки сама не здужає піднести. Моя дружина, добра душа, посилає з нею хлопця і... тільки ми його й бачили.

– І ви кажете, що відтоді вже сім років минуло?

– Сім років буде весною. Скільки ми його шукали, ходили по місту, всіх розпитували – люди ж його знали й любили і теж допомагали шукати, – та все марно. І тієї старої, що купила капусту, ніхто не знав. Тільки одна дуже стара бабуся – вже їй, мабуть, років із дев'яносто – сказала, що, певно, то була лиха фея Знайзілля, яка раз на п'ятдесят років приходить у місто дещо собі купити.

Отак розповів старий швець, легенько стукаючи молотком по черевіку. І Якб помалу зрозумів, що не вві сні, а насправді цілих сім років прослужив у лихої феї білкою. Серце його стиснулося від гніву й горя. Сім дитячих літ украла в нього стара відьма, а що дала взамін? Тільки й того, що він навчився від морських свинок усіх див кухарських. Так він простояв кілька хвилин, думаючи про свою недолу, аж поки батько спитав його:

– Може, вам, паничу, сподобалося що-небудь з моєї роботи? Може б, ви схотіли придбати пару нових черевиків або... – швець усміхнувся, – або, може, футляр для вашого носа?

– Що вам за діло до мого носа? – образився Якоб, – І чого б це мені надягать на нього футляр?

– Ну, – промовив швець, – кому як подобається... Тільки якби в мене був отакий страшний ніс, то я б собі зробив для нього футляр з рожевого сап'яну. Подивіться, ось у мене є якраз підходящий шматок добрячого сап'яну. Правда, на такий футляр треба не менш цілого локтя. Зате, паничу, як добре ви зберегли б носа! Адже ви, мабуть, чіпляєтеся ним за всі одвірки, за кожну карету, коли хочете дати їй дорогу.

Хлопець остовпів з переляку. Він помацав свого носа – ніс був товстий і в дві долоні завдовжки! Отже, стара змінила його вигляд! Через те й не впізнала його мати, через те й дражнили його всюди гидким карликом!..

– Майстре! – заблагав він, мало не плачучи. – А чи нема у вас часом дзеркала, щоб я міг на себе глянути?

– Ет, паничу, – відказав йому батько, – не такий ви вже вродливий, щоб на себе милуватись, і, як на мене, зовсім нема чого вам щочасинки дивитися в дзеркало. Киньте таку звичку, бо люди сміятимуться, як побачать!

– Ах, дайте мені глянути в дзеркало! – благав Якоб. – Зовсім не для того воно мені потрібне, щоб милуватися.

– Дайте мені спокій, нема в мене дзеркала. Був десь у жінки уламок, та не знаю, куди вона його сховала. Коли вже вам так прикрутило подивитись у дзеркало, то онде через вулицю живе Урбан, цирульник, у нього є таке дзеркало, що вдвоє більше за вашу голову. Ідіть туди дивіться, а тим часом бувайте здоровенькі!

Сказавши це, швець не дуже чемно випхав хлопця за двері і знову сів за роботу. А Якоб, зовсім приголомшений, пішов через вулицю до цирульника Урбана, якого він раніше добре знав.

– Добрий день вам, пане Урбане, – привітався він. – Чи не дозволили б ви мені зазирнути на хвилинку у ваше дзеркало?

– З великою охотою дозволяю, паничику! Онде воно стоїть, – сказав цирульник, лукаво посміхаючись, і всі його клієнти, що поприходили

голити бороди, весело зареготали. А Урбан не вгавав: – А ви, нівроку, бравий парубчина: стрункий та чепурний, шия лебедина, ручки, мов у королеви, а що вже за носочок гарний, то кращого, я думаю, ніде не побачиш! Трошки ви ним задаєтесь, паничу, це правда, та то байдуже, дивіться собі на здоров'я скільки хочете, щоб не казали люди, ніби я з заздрості не пустив вас до дзеркала.

Так просторікував цирульник, а навкруги так і розлягався гучний регіт. Тим часом Якоб підійшов до дзеркала і як подивився на себе, так сльози йому туманом і стали в очах. «Матінко моя рідна! То й не дивно, що не впізнала ти свого Якоба, – промовив він сам до себе. – Не таким він був у ті радісні дні, коли ти хвалилася ним перед людьми!» Очі в нього були тепер маленькі, мов у свині. Ніс здоровенний, аж звисав нижче підборіддя, а шиї зовсім не було – голова сиділа глибоко в плечах і страшенно боліла, коли Якоб силкувався повернути нею набік. На зріст він лишився такий самий, як і сім років тому, але натомість розрісся вшир: груди й спина так випиналися, що весь тулуб скидався на невеличкий добре напханий мішок. Цей нековирний тулуб стирчав на малих тоненьких ноженятах, що ледве витримували його вагу. Зате руки вирости великі, як у дорослої людини, і звисали вниз уздовж тіла. Шкіра на руках почорніла й порепалась, а пальці були кощаві та довгі, мов веретена, і коли хлопець випростував і простягав руки вниз, то, не нахилиючись, діставав ними до підлоги. Отакою потворою став сердешний Якоб: лихі чари зробили з нього гидкого й кострубатого карлика.

І раптом пригадався йому той ранок, коли до них з матір'ю на базарі підійшла стара баба. Все, що він у неї тоді огудив: довгий ніс, гидкі пальці, – все те вона йому наділила, і тільки замість довгих тремтячих в'язів зовсім позбавила шиї.

– Ну що, любий принце, досхочу вже надивились на себе? – спитав цирульник, підходячи до Якоба, і додав сміючись: – Якби кому й схотілось уві сні побачити щось подібне, то навряд чи приверзлась би йому така смішна потвора. А знаєте, що я надумав, милий паничику? До мене в цирульню народу ходить чимало, та останнім часом усе-таки не стільки, як мені хотілось би. І все через те, що мій сусіда, цирульник Шаум, найняв собі велетня, і той йому принаджує клієнтів. Ну, та придбати велетня тепер не дивина, а от такого, як ви, чоловічка вишукати – о, то зовсім інша річ! Ідіть до мене на службу, паничику, я вам усе чисто дам – їсти, пити, хату, одягу, – а за те ви стоятимете коло моїх дверей і будете закликати публіку та ще розводити мило й підв'язувати клієнтам серветки. Запевняю вас, ми обидва на тому не втратимо: у мене буде більше клієнтів, ніж у сусіди з його велетнем, а вам кожен охоче даватиме на чай.

В душі Якоб був обурений словами хазяїна, який хотів зробити з нього принаду для своєї цирульні, але він мовчки проковтнув образу. Карлик спокійно відповів цирульнику, що на таку службу в нього нема часу, і пішов собі далі.

Та хоча лиха фея понівечила йому тіло, душі його вона не пошкодила – це він добре відчував. Правда, і думав, і почувався він тепер не так, як сім років тому: за цей час він набагато порозумнішав. Він не тужив за своєю загубленою вродою, не смутився своєю гидкою постаттю, тільки одне його мучило: його, мов пса, прогнали від батьківської хати. Тому вирішив він ще раз спробувати поговорити з матір'ю.

Якоб знову пішов на базар і почав благати матір, щоб вона вислухала його спокійно. Він нагадав їй той день, коли підійшла до них на базарі стара баба, розповів про все чисто, що траплялося з ним, як був він ще малим хлопцем; потім розказав, як сім років служив білкою в лихої феї і як вона зробила його гидким карликом за те, що він колись її огудив. Ганна не знала, що робити – вірити йому чи ні.

Все, що він оповідав їй про дитячі роки, було щирою правдою, але, почувши історію про те, як він сім років був білкою, жінка недовірливо промовила: «Такого не може бути, і ніяких фей нема на світі». А коли вона знову подивилася на карлика, то він здавався їй

ще огиднішим – хіба могла вона повірити, що то її син! Нарешті Ганна вирішила, що найкраще порадитися про все з чоловіком, і, позбавивши свої кошики, пішла з Якобом до майстерні, де швець латав черевики.

– Послухай, – звернулася вона до чоловіка, – оцей карлик каже, що він наш син. Він мені все розповів, як сім років тому його вкрали на базарі і як його зачарувала лиха фея...

– Що?! – гнівно вигукнув швець. – Він тобі отакого наговорив? Постривай же, негіднику! Та це ж я йому щойно все розказав, а він почав тебе тим морочить! Так ти був зачарований, мій синочку? Подожди-но, голубе, я тебе зараз розчарую!..

І, схопивши цілий жмут реміння, що його саме перед тим нарізав, батько кинувся на бідолашного Якоба і так шмагонув його по горбатій спині та довгих руках, що той закричав від болю і з плачем подався геть.

Нещасний карлик протинявся цілісінький день, не ївши й не пивши, а на ніч примостився на церковних східцях, просто на твердому й холодному камінні.

На світанку, коли сонечко розбудило Якоба своїм першим променем, він сів і замислився, як йому далі жити. Батько й мати від нього відцурались. Іти служити до цирульника він не хотів. Показувати себе за гроші? Ні, для цього він надто гордий... Так за що ж йому взятися?

І тоді Якоб пригадав, що, коли був білкою, навчився добре куварити; він вважав – і не помилявся, – що в цьому ділі може позмагатися з будь-яким майстром, і вирішив використати це своє вміння.

А треба вам знати, що герцог тієї країни був відомий ненажера й ласун. Він любив добре попоїсти і вишукував собі кухарів з усіх країн світу. До його палацу й пішов Якоб. Біля брами його зупинили вартові й почали кепкувати з нього, але Якоб сказав, що йому треба бачити найголовнішого обер-кухмейстера, і вартові впустили його в двір.

Він ішов до палацу, а вся челядь кидала роботу, витріщала на нього очі й аж заходилася з реготу. Потім уся ця братія пішла слідом за ним, так що скоро через весь двір потягся величезний хвіст герцогських слуг, і довкола знявся такий лемент, наче за брамою стояв ворог. З усіх боків тільки й чути було: «Карлик, карлик! Бачили карлика?»

Зачувши голос, у дверях з'явився розгніваний доглядач герцогського палацу.

– Бий вас сила Божа! – закричав він, погрожуючи слугам величезним бичем. – Ви що це, мов собачня, зчинили тут гармидер? Чи ви не знаєте, що пан герцог іще спить?

Він змахнув бичем і не дуже делікатно оперезав ним декого із своїх підлеглих.

– Ой паночку, – закричали ті, – та ви погляньте, до нас прийшов карлик, такий кумедний карлик, якого ви ще зроду не бачили!

Глянувши на Якоба, доглядач насилу стримався, щоб не зареготати на все горло і не похитнути цим свого авторитету в очах усієї челяді. Він порозганяв бичем натовп, завів карлика в палац і спитав, чого той прийшов. Коли він почув, що Якоб хоче доступитися до оберкухмєстера, то перепинив його.

– Ти, мабуть, помиляєшся, синочку, тобі треба до мене, до обергофмєстера, що доглядає за всім герцогським палацом. Адже ти хочеш стати лейб-карликом при герцогу, так?

– Ні, пане, – відповів Якоб, – я кухар і добре тямлю в усяких найделікатніших стравах. То зробіть ласку, дозвольте мені бачити обер-кухмейстера, може, я йому знадоблюся.

– Кожному своя воля, малий чоловіче! А все-таки нерозсудливий ти хлопець, коли хочеш на кухню. Та в лейб-карликах ти нічогісінько не робитимеш, будеш собі байдикувати, маючи досхочу їсти й пити, ще й одержу гарну. А проте побачимо. Навряд щоб ти був такий мастак, аби стати герцоговим кухарем, а для кухарчука ти надто гарний.

І, взявши Якоба за руку, доглядач повів його в покої обер-кухмейстера.

– Ласкавий пане, – промовив карлик і так низенько вклонився, що аж черкнув носом об килим на підлозі, – чи не треба вам тямущого кухаря?

Обер-кухмейстер оглянув Якоба з голови до ніг, потім зареготав так, що стіни задрижали:

– Так ти кухар? Невже ти гадаєш, що в нас такі низенькі плити? Та ти ж до жодної з них не дістанеш, навіть коли зіпнешся навшиньки і витягнеш голову з плечей. Ех, хлопче, хлопче! Той, хто послав тебе сюди найматися кухарем, просто поглузував з тебе! – І обер-кухмейстер знову весело зареготав, а разом з ним реготали і доглядач палацу, і всі слуги, що були в покої.

Та Якоб не збентежився.

– Ось не пошкодуйте лишень одного-двох яєчок, трохи сиропу чи вина, кількох жменьок борошна та приправ, – сказав він, – і дозвольте мені приготувати вам яку схочете їжу. Дайте все, що для того треба – і на ваших очах буде все зроблено, і ви тоді скажете: «Так, це справжній кухар!»

Якоб поблискував своїми малими оченятами, його довгий ніс теліпався з боку в бік, а довгі кострубаті пальці невпинно рухались, немовби допомагаючи йому говорити.

– Гарзд! – погодився нарешті обер-кухмейстер. – Спробуємо задля сміху. Ходімо до кухні.

Пройшовши через численні зали та коридори, вони потрапили до кухні. Це було величезне приміщення, світле й просторе. У двадцяти плитах день і ніч горів вогонь; посередині був басейн із чистою проточною водою, де тримали живу рибу; попід стінами стояли великі шафи з запасами всякої всячини, що її треба мати кухареві напохваті; а по обидва боки кухні було десять комор, ущерть напханих найрізноманітнішими ласощами. Кухарі, малі й великі, метушились, як мухи в окропі, – торохтіли й брязкали казанами, сковородами, ножами та ополониками. Коли ж увійшов пан обер-кухмейстер, усі стали мов онімілі, і чути було тільки, як тріщали головешки та хлюпала в басейні вода.

– Що звелів приготувати на сніданок пан герцог? – спитав обер-кухмейстер першого сніданкового кухаря.

– Пан герцог зволив замовити данську юшку з червоними гамбурзькими галушками.

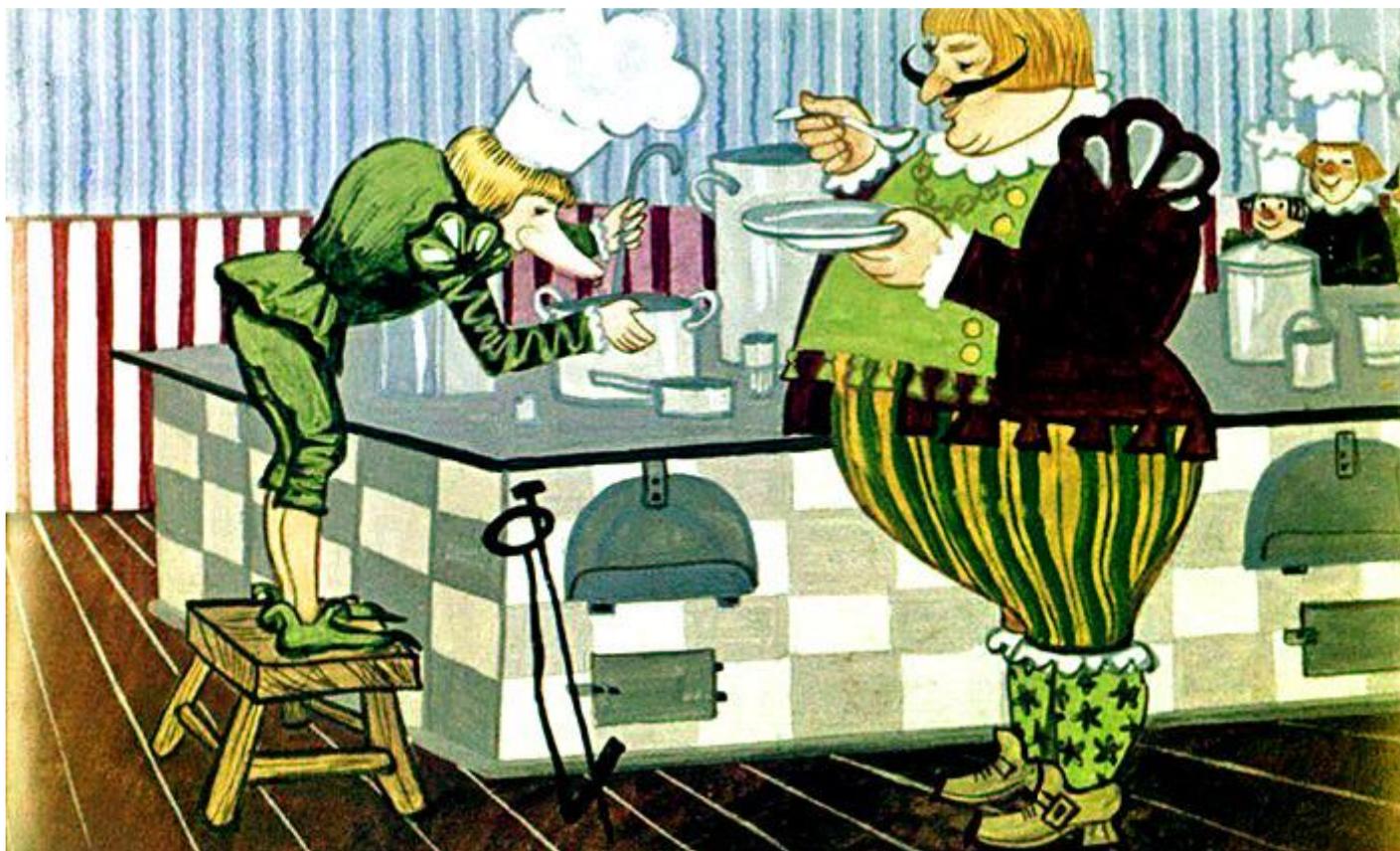
– Гарзд! – промовив обер-кухмейстер і повернувся до Якоба. – Ти чув, що буде снідати пан герцог? Чи зумієш ти зварити ці вишукані страви? Б'юсь об заклад, що галушок тобі нізащо не приготувати: тільки нам відомий їх рецепт.

– Нема нічого легшого, – відповів усім на здивування карлик, бо таку юшку він дуже часто варив, коли був білкою. – Нехай мені дадуть для юшки отакі й такі приправи, те й оте листя, смальцю дикого кабана, корінців і яєць. А для галушок, – промовив він тихенько, щоб чули тільки обер-кухмейстер та сніданковий кухар, – для галушок мені треба чотири сорти м'яса, трохи вина, качиноного жиру, імбиру і тієї травички, що зветься шлунковтіха.

– Святий Бенедикте! Яким дивом ти все це знаєш? – вигукнув вражений сніданковий кухар. – Усе чисто сказав так як слід, а про травичку шлунковтіху навіть ми самі нічого не знаємо – з нею, мабуть, галушки будуть ще смачніші... О, ти диво між кухарями!

– Ну, не сподівався я такого, – здивовано промовив обер-кухмейстер. – Отже, дайте йому все, чого він хоче, посуд і все таке інше, і нехай він сьогодні готує сніданок.

Та коли все було принесено, виявилось, що Якоб ледве носом сягає до плити. Довелося принести два стільці й поставити на них карлика.

Коло плити тісним кружком з'юрмилися кухарі, кухарчуки, послугачі та всякий інший люд. Вони дивились і дивувалися, як-то все справно виходить у маленького чоловічка. А той, закінчивши приготування, звелів поставити на жар два горщики і кип'ятити

доти, доки він скаже. Тоді Якоб почав рахувати: раз, два, три і все далі й далі, аж поки дійшов до п'ятисот, а тоді гукнув: «Стій!». Зараз же горщики були зняті з жару, і карлик запросив обер-кухмейстера покуштувати страву.

Один з кухарів звелів кухарчукові подати йому золотий ополоник, ополоснув його в проточній воді й простяг панові обер-кухмейстеру. Той підійшов до плити, зачерпнув ополоником трохи юшки, покуштував, заплющив очі, задоволено цмокнув язиком і аж тоді промовив:

– Чудово, побий мене Бог, чудово! Чи не покуштуєте й ви хоч з ложечку, пане доглядачу?

Доглядач палацу вклонився, взяв ополоник, сьорбнув з нього і теж був до краю вдоволений.

– Ви, шановний сніданковий кухарю, тямущий і вправний кулінар. Але, вибачайте, так чудово зварити ні данцької юшки, ні гамбурзьких галушок ви не зможете!

Кухар покуштував і собі, тоді з великою пошаною потис Якобові руку і промовив:

– Карлику, ти великий мастак в наших ділі. А травиця шлунковтіха й справді надає галушкам зовсім особливого смаку.

В цей час до кухні прийшов камердинер герцога і сказав, що герцог звелів подавати сніданок. Страви були висипані в срібні тарілки й послані герцогові. А Якоба обер-кухмейстер покликав до себе в кімнату і почав з ним розмову. Та незабаром прибіг посланець і покликав обер-кухмейстера до герцога. Той швиденько вдягся в свою парадну одягу і пішов за посланцем.

Герцог був дуже вдоволений. Він з'їв усе, що йому принесли, і, коли ввійшов обер-кухмейстер, саме витирив бороду.

– Слухай, кухмейстере, – сказав він, – я і досі був завжди вдоволений твоїми кухарями, але скажи мені, хто з них готував сніданок сьогодні? Такого смачного ще ніколи не було за весь той час, як я сиджу на троні мого батька. Кажі ж бо, ім'я того кухаря, я хочу подарувати йому кілька червінців.

– Пане герцого! Це дивовижна історія, – відповів обер-кухмейстер і розповів, як прийшов до нього сьогодні вранці карлик, як він дуже хотів стати кухарем і як усе було потім.

Герцог дуже здивувався, звелів гукнути до себе того карлика й став його розпитувати, хто він і звідки. Цього разу бідний Якоб уже не наважився розказувати, як був зачарований та як служив білкою. Він сказав, що не має ні батька, ні матері, а куховарити навчився в однієї старої пані.

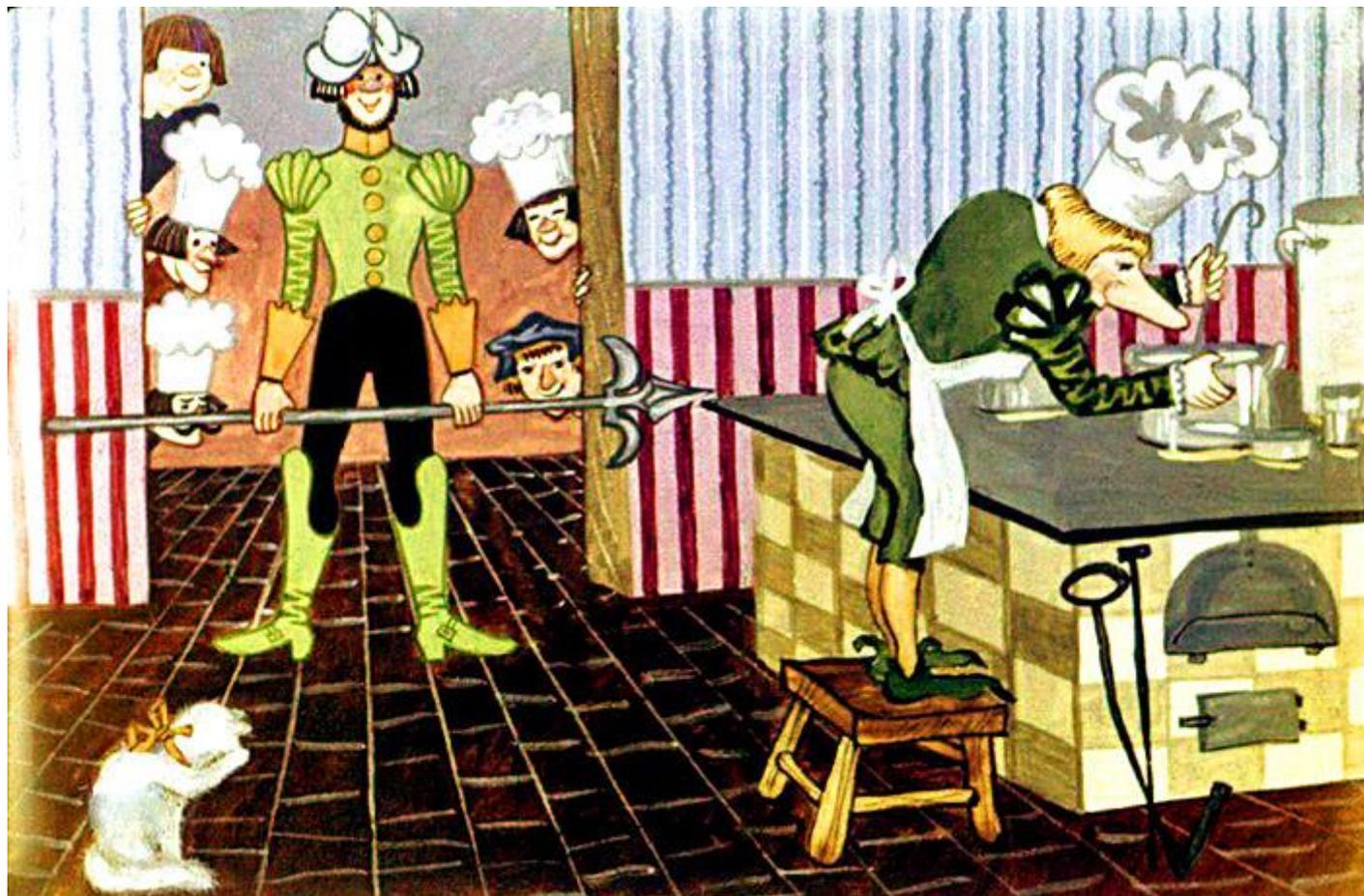
– Коли хочеш лишитись у мене на службі, – сказав йому герцог, – то я тобі покладу на рік п'ятдесят червінців, парадну одягу, а крім того, дві пари штанів. А твій обов'язок буде – щодня готувати мені сніданок і доглядати за тим, щоб обід було зроблено як слід. А через те, що в моєму палаці кожен має якесь прізвисько, ти будеш зватися Носом, і чин твій буде – унтер-кухмейстер.

Якоб упав навколішки перед могутнім герцогом, поцілував йому черевика й присягнувся служити на совість. Тепер він мав притулок і не журився завтрашнім днем, а робив своє діло і незабаром здобув велику шану.

Усі стали казати, що відтоді, як прийшов до палацу Карлик Ніс, герцог зробився зовсім іншою людиною. Раніше нерідко бувало так, що він шпурляв тарілки й таці просто межі очі кухарям, а одного разу, дуже вже розпалившись гнівом, він самому обер-кухмейстерові кинув у лице смаженою телячою ногою, та так, що бідолаха повалився на підлогу і після того три дні лежав хворий. Правда, потім герцог залагоджував справу тим, що зроблену в гніві шкоду

покривав жменями червінців, і все-таки кожен кухар, подаючи йому страви, і тремтів, і сопів з переляку. Та після того, як у палаці з'явився карлик, усе змінилося. Герцог їв тепер уже не тричі на день, а п'ять разів, і ніколи не траплялося, щоб він хоч раз скопив губу. Все йому було до смаку, до людей він став дуже приятний і з кожним днем гладшав.

Часто-густо, сидячи за столом, герцог викликав до себе обер-кухмейстера й Карлика Носа, а коли ті приходили, садив їх обабіч себе – одного праворуч, а іншого ліворуч – і сам власноручно пхав їм просто в рот ласі шматочки.

Це була неабияка ласка, і обидва вшановані дуже її цінували.

Так жив собі Карлик Ніс мало не два роки, всім вдоволений, тільки що іноді журився за батьком-матір'ю. Все йшло без ніяких видатних подій, аж поки трапилась одна пригода. Карликові особливо щастило, коли він щось купував. Тому, коли дозволяв йому час, він любив сам піти на базар і приторгувати там птицю й садовину. І от якось пішов він у гусячий ряд пошукати важких та гладких гусей, до яких герцог був особливо ласий. Кілька разів пройшов він уздовж усього базару, поглядаючи, чи нема де чого підходящого. Його постать уже не викликала тут реготу й глузу, якраз навпаки, всі

дивились на нього з повагою, бо кожен знав, що це славнозвісний лейб-кухар самого герцога. І тепер кожна господиня, що торгувала гусьми, була щаслива, коли він повертав до неї свого довгого носа.

В кінці гусячого ряду, десь у куточку, Якоб побачив одну жінку, що теж винесла на продаж гусей, але стояла мовчки, не вихваляючи свого товару й не хапаючи за поли покупців, як інші перекупки. Якоб підійшов і став оглядати її гусей та пробувати їх на вагу. Вони були саме такі, як він хотів, а тому купив усіх трьох разом з кошиком, завдав його на плечі й пішов до палацу. Дорогою Якоб дуже дивувався тим, що двоє гусей лопотіли й гелґотали так, як їм і належало, а третя гуска сиділа зовсім тихо, наче в глибокій задумі, і тільки зрідка тяжко зітхала – зовсім ніби людина.

«Чи не хвора вона? – промовив він сам до себе. – Треба поспішати, щоб скоріше зарізати й розпатрати її». І тут гуска виразно й голосно відповіла йому:

Спробуй тільки зачепи мене –
Зараз я вкушу тебе;
А як тільки мене схочеш
Ти замордувать –
Тоді рясту тобі, хлопче,
Більше не топтать!

З переляку Карлик Ніс аж впустив кошика додолу, а гуска подивилася на нього гарними розумними очима й знову зітхнула.

– Овва! – вигукнув Ніс – То виходить, що ви, панно гуско, вмієте говорити! Ніяк не сподівався. Тільки навіщо ж таке страшне казати? Хто вміє в світі жити, той не занастить такої рідкісної птиці. Б'юсь об заклад, що раніше на вас не було пір'я, бо й сам я був колись нікчемною білкою.

– Це правда, – промовила гуска, – я народилася на світ не в цій ганебній шкурі. Ах, хто б міг подумати, що Мімі, доньку великого Ветербока, заріжуть і обпатрають на кухні якогось-то герцога!

– Заспокойтесь, люба панно Мімі, – розважав її Карлик Ніс – Як чесна людина й унтер-кухмейстер його світлості, я ручуся вам, що ніхто не переріже вам горла. Я зроблю вам кубельце у своїй власній кімнаті, даватиму скільки схочете їжі, а свої вільні часинки присвячу розмові з вами. А на кухні скажу, що відгодовую вас особливими травами для самого герцога. І коли трапиться добра нагода, випущу вас на волю.

Гуска дякувала карликові зі слізьми на очах, а він зробив усе, як обіцяв: зарізав лише двох гусей, а для Мімі змайстрував велику клітку і сказав, що буде відгодовувати її для самого герцога якимсь особливим способом. Він і справді не годував Мімі тим, чим звичайно годують гусей, а носив їй печиво та різні солодощі. Коли ж у нього випадала вільна хвилинка, він сідав коло гуски і намагався розважити її сум розмовою. Вони розказали одне одному про свої пригоди й поневіряння, і Карлик Ніс довідався, що гуска Мімі – дочка чарівника Ветербока, який живе на острові Готланді. Колись він дуже посварився з однією старою феєю, і та в помсту перетворила його дочку на гуску.

Коли Карлик Ніс розповів гусці свою історію, та промовила:

– В таких справах я дещо тямлю, адже мій батько чарівник. Правда, він навчив мене тільки того, що можна було переказати, але ваша розмова біля кошика з городиною, твоє несподіване перетворення з білки в людину після того, як ти почув дух того зілля, деякі натяки в словах старої, – все свідчить про те, що ти був заморожений на зіллях, отже, коли ти знайдеш ту травичку, про яку згадувала стара, коли чарувала тебе, то ти можеш визволитися.

Це була не велика втіха для Карлика Носа: де ж її шукати, ту травичку? Проте він подякував Мімі за пораду, і в серці його зажеврїла надія.

Саме в той час приїхав у гості до герцога його приятель, сусідній князь. Герцог покликав до себе Карлика Носа й сказав йому:

– Ну, тепер ти повинен показати всю свою майстерність. Цей князь, що гостює в мене, звик добре попоїсти і має славу найпершого ласуна, після мене, звичайно. То ти вже доглянь і подбай, щоб мій стіл щодня дивував його чудовими несподіванками. І пам'ятай, ти не смієш, поки він тут, готувати двічі однакову страву, а то я позбавлю тебе своєї ласки. На все, що тобі потрібно, ти братимеш від мого скарбника стільки грошей, скільки забажаєш. Коли для доброї страви треба буде класти в смалець золото й діаманти – клади! Краще я стану старцем, ніж почервонію з сорому перед князем.

Так сказав герцог. Карлик Ніс низенько вклонився і промовив:

– Як ви, ваша світлосте, повеліли, так і буде! Бог суддя, що я зроблю все, аби тільки догодити тому князеві.

Карлик Ніс перевершив себе. Він не шкодував ні герцогових грошей, ні власної сили. Цілісінький день його бачили серед хмари диму й вогню, і під склепінням кухні раз у раз лунав його голос, коли він командував молодшими кухарями та кухарчуками.

Сусідній князь уже два тижні гостював у герцога і був усім задоволений. П'ять разів на день вони сідали за їжу, і герцог не мав підстав ремствувати на свого карлика. І ось на п'ятнадцятий день герцог звелів покликати Якоба до столу і представив його своєму гостеві, запитавши, чи вдоволений він унтер-кухмейстером.

– Ти чудовий кухар, – звернувся до Якоба князь, – і тямиш, що то значить добре їсти. За весь час, як я тут, ти жодного разу не подавав двічі однакової страви, і все було чудово приготовано. Тільки скажи мені, чому ти досі не почастуєш нас королем усіх страв – паштетом «Сюзерен»?

Карлик дуже злякався, бо ніколи не чув про цей королівський паштет.

Однак він нічим не виказав свого переляку і спокійно відповів:

– Ваша світлосте, я сподівався, що ви ще довго будете гостювати при цьому дворі, а тому не поспішав. Бо чим же справді може кухар ознаменувати день від'їзду високого гостя, як не королем паштетів?

– Он як! – промовив герцог, посміхаючись. – А щодо мене, то ти, мабуть, чекаєш моєї смерті, щоб ознаменувати її, га? Адже ти ще ніколи не подавав мені до столу цього паштету. Однак придумай на сьогодні щось інше, а завтра на обід щоб неодмінно був цей паштет!

– Буде так, як каже ваша світлість! – відповів карлик і вийшов. Тільки ж пішов він засмучений, бо не знав, як готується той паштет. Замкнувшись у своїй кімнаті, він заплакав гіркими сльозами над своєю долею. Гуска Мімі спитала, чого він журиться, і коли почула про паштет «сюзерен», то промовила:

– Не журися, припини плакати! Цей паштет у мого батечка часто готували, і я приблизно знаю, що для нього треба: візьми того й того стільки й стільки, а коли щось вийде і не зовсім так, то в наших панів не такий делікатний смак, щоб вони добрали толку.

Карлик Ніс аж підстрибнув од радості, благословив той день, коли купив гуску, і заходився готувати королівський паштет. Спочатку він зробив трохи для проби і, побачивши, що вийшло дуже добре на смак, дав покуштувати нову страву обер-кухмейстеру, який також лишився дуже нею задоволений.

Другого дня Якоб зробив паштет у великій посудині і, вийнявши його з печі та прикрасивши квітками, зараз же одіслав ще теплим до столу. А сам одяг свою найкращу одежину й теж подався до їдальні.

Коли він прийшов туди, дворецький саме розрізав паштет на скибки і, поклавши на дві срібні тарілки, подав одну герцогу, а іншу його гостеві. Герцог одразу взяв до рота добрий кавалок паштету, проковтнув, заплющив очі від насолоди і вигукнув:

– Ах, ах, ах! Ну, це й справді король серед паштетів, зате ж і мій карлик – король серед кухарів! Правду я кажу, любий друже? – звернувся він до гостя.

Той узяв малесенький шматочок паштету, добре його розкуштував і в'їдливо посміхнувся.

– Страва зроблена добре, – відповів він, відсовуючи тарілку, – тільки, як я гадав, це не справжній «сюзерен».

Герцог насупив чоло від гніву та невдоволення і почервонів з сорому.

– Нікчемний собако! – люто вилаяв він карлика. – І ти наважився зробити таке своєму панові? Ти хочеш, щоб я покарав тебе за твої підлі витівки й відрубав твою величезну голову?

– Ах, ваша світлосте, змилюйтеся Бога ради! Адже я зробив цю страву, як велять правила нашої науки, і там не може бути ніяких нестач! – сказав Карлик Ніс, затремтівши від страху.

– Це брехня, ледащо! – перепинив його герцог і одіпхнув ногою геть від себе. – Мій гість не кидає слів на вітер, отже, там і справді чогось не вистачає. От я тебе самого порубаю на шматки і спечу з тебе паштет!

– Згляньтеся! – скрикнув карлик, падаючи навколішки перед князем і обіймаючи йому ноги, – Скажіть, чого бракує цій страві, чим вона не вдовольняє вашого смаку? Не дайте мені загинути за якусь-то пригорщу борошна з м'ясом!

– Це тобі нічого не допоможе, любий Носе, – відповів князь, усміхаючись. – Я ще вчора знав, що ти не зумієш зробити цієї страви так, як мій кухар. Тут бракує однієї травички, якої у вашім краї зовсім не знають, – травички смакохоти, – а без неї лишається цей паштет без присмаку. І твій пан ніколи не покуштує такого «сюзерена», як я.

Тоді герцог просто сказився від люті.

– Ні, я таки їстиму його! – несамовито вигукнув він, вирячивши очі.
– Присягаюся моєю герцогською честю: або я завтра почастию вас паштетом, якого ви хочете, або голова цього невігласа стирчатиме на списі перед моїм палацом. Іди, собако! Я ще раз даю тобі двадцять чотири години.

І бідний карлик знову пішов у свою кімнату плакатися гусці на свою долю. Тепер-то він уже неодмінно загине, бо про ту травичку смакохоту він ніколи не чув.

– Тільки й біди? – промовила гуска. – Ну, то в цьому я тобі ще допоможу, бо мене батько навчив розумітися на всяких травах та зіллях. Може, в інший час ти загинув би, але тепер, на щастя, молодий місяць, а саме о цій порі зацвітає та травиця. Тільки спочатку скажи мені, чи є поблизу палацу старі каштанові дерева?

– Та, хвалити Бога, є доволі, – відповів Карлик Ніс, – у парку коло ставка ціла купа каштанів. А навіщо вони?

– Травиця, що тобі потрібна, росте тільки при корінні старого каштана, – сказала Мімі. – Не гай часу, ходімо. Бери мене на руки, а там пустиш додолу, і я тобі допоможу знайти зілля.

Карлик зробив усе, як сказала гуска, і, взявши її на оберемок, пішов до виходу з палацу. Та вартовий, побачивши його, простяг свого списа й загородив дорогу.

– Не можна, друже Носе! Нам заборонено випускати вас із палацу.

– Але ж у парк мені можна? – заперечив карлик. – Зроби ласку, пошли когось, нехай спитають доглядача палацу, чи можна мені піти в парк пошукати там травиці.

Вартовий послухався, і карлику дозволили вийти в парк, бо навколо нього стояли такі височенні мури, що годі було й думати перелізти через них і втекти.

Опинившись на волі, Карлик Ніс обережно пустив додолу гуску Мімі, і вона швидко побігла до ставу, де стояли купою каштани. Карлик Ніс шкандибав за нею у великій тривозі: це ж вона його єдина й остання надія. Він уже надумав, що робити, коли Мімі не знайде потрібної травички: краще він кинеться в став, ніж дозволить, щоб йому відрубали голову. Тим часом гуска марно шукала травички; вона бігала попід усіма старими каштанами, перебирала дзьобом зілля, а потрібної травиці все не було. Бідна Мімі зі страху та жалю аж заплакала. А надворі вже смеркалось, і кругом дедалі ставало

темніше, так що вже важко було розібрати щось між зіллям. Озирнувшись довкола, Якоб кинув поглядом на другий бік ставу.

– Дивись, дивись, – зрадів він, – онде, на тому боці, стоїть ще одне величезне старе дерево. Ходімо мерщій туди і пошукаємо, чи не цвіте там моє щастя-доля!

Гуска знялася і полетіла навпростець над водою, а Якоб, щодуху перебираючи коротенькими ніжками, побіг берегом за нею. Каштанове дерево було величезне, його широкі віти майже не пропускали світла, і біля стовбура було зовсім темно. Та раптом гуска спинилася мов укопана, весело затріпотіла крильми, засунула голову у високе зілля і, щось там зірвавши, простягла в дзьобі здивованому Якобу.

– Оце і є та сама травичка, яка тобі потрібна, і тут її стільки, що вистачить на все життя! – сказала вона.

Карлик уважно розглядав травичку. Від неї йшов солодкий запашний дух, що мимоволі нагадав йому сцену його перетворення. Стебло й листячко були блакитно-зелені, а зверху вирізнялась ясно-жовта квіточка.

– Яке диво! – сказав він нарешті. – Ти знаєш, мені здається, що це та сама травичка, яка перетворила мене з білочки в оцю кострубату потвору. Чи не спробувати мені щастя?

– Ні, ні, зачекай, – зупинила його гуска. – Набери повну пригорщу цієї травиці, ходімо в твою кімнату, заберемо всі гроші та речі, які ти маєш, і тоді вже спробуєш травичку.

Так вони й зробили: пішли назад до палацу і поклали в один вузлик усе, що було в Карлика Носа, – півсотні червінців, трохи одежини та черевики. Зв'язавши вузлик, карлик промовив:

– Коли буде на те воля Неба, зараз я позбудуся свого горя.

Він засунув носа в травичку і глибоко вдихнув її запах. І тоді все його тіло почало з хрускотом витягатись. Якоб відчув, що голова підіймається над плечима, скосивши очі на свого носа, побачив, як той швидко меншає; груди й плечі вирівнюються, а ноги довшають.

Гуска дивилася на все те диво й чудувалась.

– Ой, який же ти великий, який вродливий! – вигукнула вона. – Та на тобі й сліду не лишилося від карлика!

Якоб дуже зрадив і, склавши руки на грудях, щиро помолився Богові. Проте він не забув, що своїм порятунком завдячує гусці Мімі. І хоча серцем він уже полинув до старих батьків своїх, вдячність перемогла те почуття.

– Кому ж, як не тобі, Мімі, я повинен дякувати за те, що немовби вдруге народився? Адже без тебе я ніколи не знайшов би цієї травички і мусив би довіку залишатися гидким карликом, а може, й загинув би під сокирою ката. Я хочу тобі віддячити й понесу тебе до твого батька: в чарівничих справах він мастак і без великого клопоту визволить тебе від злих чарів.

Гуска аж заплакала від радості й зразу ж погодилась. Якобові пощастило непомітно прослизнути з палацу разом із нею, і обоє, не гаючи часу, рушили в дорогу.

Що ж додати до цієї історії? Хіба те, що Якоб щасливо доїхав до чарівника Ветербока;

що той зняв з дочки чари і наділив Якоба щедрими дарунками; що невдовзі юнак повернувся додому і що його батько й мати впізнали в ньому свого вкраденого сина; що за подарунки Ветербока Якоб купив собі крамницю і став багатий та щасливий.

І ще лишилося розказати, що в палаці герцога після зникнення Карлика Носа зчинилася велика метушня. На другий день, коли герцог намірявся виконати свою погрозу і звелів одрубати карликові голову, бо той не дістав потрібної травиці, Якоба ніде не могли знайти. Тоді високий гість вирішив, ніби герцог сам допоміг карликові утекти, аби не втратити свого найкращого кухаря, і почав

дорікати герцогові, що той порушив своє слово. Внаслідок виникла війна, відома в історії під назвою «Трав'яної війни». В цій війні було багато запеклих боїв, але зрештою настав мир, що був прозваний «Паштетним миром», бо на урочистому бенкеті гостям піднесли короля паштетів – спечений княжим кухарем паштет «сюзерен». Отоді вже поласував герцог досхочу!

Дякуємо, що скачали книгу на сайті [Казка.укр](http://казка.укр) – дитячі книги з малюнками Українською мовою онлайн.

Бібліотека [Казка.укр](http://казка.укр) регулярно поповнюється. Завітайте та читайте!